

Bazıları istenmeyen çocuk olarak görülmekte, bazılarına ise daha çok hoşgörü gösterilmektedir. Bütün bu ana-baba tutumları, çocuğun hem kişiliğinin, hem de sosyal gelişiminin değişik biçimler kazanmasına neden olmaktadır (Yavuzer, 1996).

Ailenin çocuğun kişilik gelişimindeki önemi: çocuğun aile üyeleriyle olan ilişkileri, diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama karşı aldığı tavırların benimsendiği davranış ve tutumlarının temelini oluşturur. Aile aynı zamanda çocuğa aile ve toplumun bir üyesi olduğu bilincini aşilar ve uyum biçimlerinin temelini atar (Yavuzer, 1996).

Çocuğun Gelişiminde Ailenin Yardımları:

Aile, grup içinde dengeli bir birey olabilmesi için çocuğa güven duygusu aşilar.

Onun sosyal kabul görebilmesi için gerekli ortamı hazırlar.

Sosyalleşmeyi öğrenebilmesi için kabul edilmiş uygun davranış biçimlerini oluşturan bir model oluşturur. Çocuğun yaşam ortamına uyum sağlarken rastladığı sorunlarına çözüm getirir. Uyum için gerekli olan davranışla ilgili, sözlü ve toplumsal alışkanlıkların kazanılmasına yardımcı olur.

Okul ve sosyal yaşamda başarılı olabilmesi için çocuğun yeteneklerini uyarır ve geliştirir.

Çocuğun ilgi ve yeteneklerine uygun tarzların gelişmesine yardım eder (Yavuzer 1996).

Anne-babanın aile içinde çocuklara karşı davranışlarının önemi: anne-baba-çocuk ilişkisi, temelde anne-babanın tutumlarına bağlıdır. Çocuklar arasında uyum bozukluğuna yol açan birçok vakaya, yeterli ve uygun olmayan ilk anne-baba-çocuk ilişkilerinin neden olduğu saptanmıştır (Yavuzer, 1996).

Aşırı Koruyucu Tutum

Koruma ve himaye etme normal bir annelik ve babalık davranışıdır. Ancak koruma ve kollama davranışının çocuğun kendini gerçekleştireceği

faaliyetleri engelleyecek şekilde yaygınlaştırmak aşırı koruyucu ebeveyn davranışı olarak değerlendirilmektedir. Bu tutumla çocuklara aile içinde devamlı korunmaya muhtaçmış gibi davranılır. Çocuğa kendi kararlarını vermesi için yeterli zemin hazırlanmaz. Hiçbir engelle karşılaşılmasına izin verilmediği için yetenekleri gereğince gelişmemiştir. Yetişkin yaşamına yeterli hazırlığı yapma olanağı bulamayacaktır. Bu çocukların özellikleri: ***aile dışındaki kişilerle ilişki kuramazlar, başkalarından çok kendilerini düşünürler. Dünyayı düşman bir çevre olarak algırlar. Hayatın önemli yönleriyle karşılaşacak şekilde yetiştirildiklerinden güçlükler karşısında beceriksiz tavırlar almasına, günlük yaşamdaki değişikliklerden kaygı duyup ileriki yaşamlarında da sürekli bir koruyucu aramalarına neden olur.***

Aşırı Baskılı-Otoriter Tutum

Otoriter ana-babalık etme, çocuklarla tartışmadan, anlaşmadan, onların isteklerini hiçbir şekilde kabul etmeksizin ana-babalar tarafından kural ve emirlerin çok sıkı uygulanmasıdır. Otoriter ailelerdeki iletişim boyutundaki davranışlara bakıldığında iletişim konuları sınırlıdır, çocuk ebeveynlerinin konuşmasına karışmaz, babayla iletişimde çoğu kez anne tampon olur, sürpriz ve kritik sorulara kaçak cevap verilir. Anne-babaya kızmasına izin verilmez, çocuğa karşı duyulan sevgi gösterilirse, çocuk haddini aşar veya zayıf karakterli olur diye düşünülür.

Sosyal ilişkiler boyutunda ise çocuk ebeveyninin uygun görmediği bir kimseyle arkadaşlık edemez, hiçbir arkadaşının evine gidemez, çocuğun ne yediği ne kadar yediği ile yakından ilgilenilir, çocuğa duygularını kontrol etmesini öğretir.

Bu ailelerde fiziksel ceza en iyi disiplin diye düşünülür. Sözel saldırganlığa sık sık başvurulur.

Kullanılan ceza türlerinde birisi de sevgiyi kısmaktır. Azarlama ve negatif eleştirilerin çocuğu daha iyiye götürdüğüne inanılır. Böyle bir ortamda yetişen çocukta, ***otoriteye tam itaat, yabancı olan her şeye karşı güvensizlik, dünyayı tehdit edici olarak görme, düşüncede katılık, güce karşı aşırı hayranlık ve zayıflığı hoş görme, kendi bastırılmış dürtülerini başkalarına yansıtma gibi otoriteryen kişilik yapısına uygun özellikler gelişir.***

İhmal Eden Ana-Baba Tutumu

İhmal, ana-babanın çocuğa bakma ve koruma yükümlülüklerini gereğince yerine getirmemeleri biçiminde tanımlanabilir. İhmal tipleri: çocuğun sağlığına önem vermemek, günlük bakımını reddetmek veya geciktirmek yol göstermemek, terk etmek, uygun bir ev ortamı sağlamamak, evdeki risklerden ve hastalıklardan korumamak, beslenmesine dikkat etmemek, eğitimine önem vermemek, sorunlu davranışlar gösterdiğinde aldırmamak, duygusal açıdan çocuğa sevildiğini, istendiğini hissettirmemek, bir anlamda onu reddetmek şeklindedir (Whirter-Volton-Acar, 85).

İhmal edilen çocukların dil gelişiminin geri kalmıştır. Bu çocuklar yetişkin rolü almada başarısızdırlar. Sosyal olarak içine kapanık ve kendine dönük olabilirler (VOLTAN-ACAR, 1985).

Aşırı Hoşgörülü Tutum

Ana-baba çocuğun isteklerini hiçbir denetim ve sınırlama getirmeksizin daima kabul ederler.

Kimi ailelerde disiplin yok denecek ölçüde gevşektir. Çoğu olumsuz davranışlar aşırı bir hoşgörülle karşılanır. Çocuk bile bile kırıp dökse de, ana-baba belirli bir tepki göstermez. Neyin doğru ya da neyin yanlış olduğu öğretilse bile uygulama ve denetleme düzensizdir (Yörükoğlu, 1996).

Bu tutumun sürekliliği, çocuğun gereğinde duygu, istek ve dürtülerini denetleyebilme yeteneğinin gelişimini olumsuz etkiler, agresif davranışların artmasına neden olur.

Demokratik Tutum

Bu tutuma sahip ana-babalar çocuklarını ayrı bir kişi olarak kabul edip değer vermekte ve bağımsız kişilik geliştirmelerini teşvik etmektedir. Hem çocuğun hem de ebeveyninin doğruları tanınmaktadır. Bu ailede iletişim konusunda sınır yoktur, çocuk ebeveynlerinden baskı görmeden düşüncelerini rahatça açabilir, ülke ve okuldaki düzen ile ilgili eleştirilerini evde dile getirebilir.

Bu ana-babalar genellikle ailedeki kurallar üzerinde konuşulmasına izin verir ya da çocuğu bu konuda da destekler. Çocuğun kabul edilmeyen davranışlarının nedenleri olumlu bir şekilde açıklanabilir. Birçok davranış hoş görülür (Wihirter-Voltan-Acar, 1985).

Anne-babanın çocuklarına karşı hoşgörü sahibi olmaları, çocukların bazı kısıtlamalar dışında, arzularını diledikleri biçimde gerçekleştirmelerine izin vermemeleri anlamına gelir. Böyle durumlarda çocuk, evine yönelik bir birey olur. Eğer anne-babanın hoşgörüsü normal bir düzeydeyse, çocuğun kendine güvenen, yaratıcı toplumsal bir birey olmasına yardım eder (Yavuzer, 1996).

Demokratik ana-baba çocuğun arzu ve iç tepkilerine karşı onaylayıcı, kabul edici bir tutum takınır, kendisini çocuğa istediği zaman kullanabileceği bir

kaynak olarak sunar, çocuğun hareketlerini kontrolden kaçınır (Kuzgun, 1971).

Demokratik ailelerde anne sıcak ve sevecendir. Gerektiğinde çocuklarına sınır koyabilir, ceza verebilir. Baba ise ılımlı ve esnek bir tutum sergiler. Çocuklar babaya sokulabilir, ondan korkmak yerine saygı duyarlar. (Öztürk, 1990).

Demokratik ana-babaların çocukları etkin, sosyal, arkadaş canlısı olma eğilimindedirler. Genellikle yaratıcı, bağımsız, başarılı tiplerdir (Whirter-Voltan-Acar, 1995).

Sağlıklı Aileleri Hangi Faktörler Yaratır?

Ailenin sınırları belirlenmiş ve ebeveynler tarafından paylaşılan liderlik vardır. Otorite vardır ama otoriter davranış yoktur. Aile bireyleri birbirlerine saygı duyar. Bunun yanında çocuğun yaşamının ilk yıllarından itibaren sınırlamalar koymak gerekliliği vardır. Çocuklara konan kurallar basit ve ulaştırılabilir olmalıdır ancak, daha da önemlisi açık, öz ve tutarlı bir şekilde çocuğa iletilmelidir.

REHBERLİK SERVİSİ

MECİT ATAĞLI ORTAOKULU

REHBERLİK SERVİSİ

ANNE-BABA TUTUMLARI VE KİŞİLİK ÜZERİNE ETKİLERİ

Her aile sağlıklı ve başarılı çocuklar yetiştirmek ister. Çocuk yetiştirmede amaç sağlıklı kişilik oluşturmaktır. Kişilik kalıtsal özelliklerle çevrenin sürekli etkileşimi sonucu biçimlenir. Çocuğun kimi davranış ve tepkileri ana-babadan destek görür, kimisi de engellenir. Çocuk kendi yararına olan ve karşı çıkılmayan tepkilerini yineleme eğilimi gösterir. Kendisine kolay gelen ve amacına ulaştırılan tutum ve davranışları benimser. Yinelenen tepkiler giderek kalıplaşır ve kişilik çizgilerini oluştururlar (Yörükoğlu, 1996).

Kişiliğin temelleri ilk 5-6 yıl içinde atılır. Her çocuk kendine özgü bir kişilik geliştirir. Kişiliğin dengeli ve uyumlu olabilmesi, gelişim basamaklarının başarılı bir şekilde aşılmasına bağlıdır. Gelişim basamaklarının başarılı bir şekilde aşılmasında anne-babaya birçok görevler düşmektedir (Yörükoğlu, 1996)

Anne babaların ilk görevleri çocuğun bakımını sağlamak, onu korumaktır. Çocuk büyüdükçe ana-babanın işlevi çocuğun davranışını denetleme, yönlendirme, cesaretlendirme etrafında yoğunlaşır. Çocuğun gelişimi, sağlıklı bir insan olabilmesi için duygusal gereksinimlerinin de karşılanması çok önemlidir. Toplumsal gereksinimler, duygusal gereksinimlerle sıkı sıkıya bağlıdır. Çocukların gerek yaşlılarıyla gerekse aile içinde bireylerle iyi ilişkiler kurabilmeleri için fırsatların sağlanması ve bunların geliştirilmesi de ana-babanın görevidir. Ana-babanın işlevi çocuklarına en geniş anlamda bilgi sağlamayı ve beceri kazandırmayı öğretmektir. Her anne-babanın bilerek ya da bilmeyerek çocuklarına karşı tutumu değişik olabilmektedir. Bazı çocuklar daha çok sevilmekte, bazılarında baskı yapılmaktadır.